

CELTOWIE NAD NIDĄ

Mało kto zdaje sobie sprawę z tego, że Celtowie zamieszkiwali ziemie polskie. Jeszcze mniej osób wie, że ślady jednej z najwspanialszych cywilizacji starożytnej Europy odnaleźć można zaledwie kilkadziesiąt kilometrów na południe od Kielc. Znaleźiska z nią związane nie są dotychczas ani tak liczne, ani tak imponujące jak te, które znamy z zachodu czy południa Starożytności. To jednak w żadnym razie nie umniejsza ich znaczenia. Mozolne badania odkrywanych w ziemi fragmentów naczyń glinianych, ozdób i części stroju, narzędzi, broni czy monet ujawniają nam dalekosieżne powiązania małopolskich Celtów i olbrzymią rolę, jaką odegrali w rozwoju kulturowym współczesnych im ludów ościennych. W wyniku konfrontacji znalezisk archeologicznych ze źródłami historycznymi, powoli odkrywamy tajemnice jednego z najbardziej pasjonujących epizodów w pradziejach naszych ziem.

KIM BYLI CELTOWIE?

Celtowie - współcześnie znani raczej dzięki przygodom Asterixa i Obelixa oraz popularności muzyki irlandzkiej - w istocie stanowią jeden z głównych filarów kultury europejskiej. Przez Greków zwani *Keltoi* lub *Galatae*, przez Rzymian określane jako *Galli* lub *Celtae* - są pierwszym, znanym z imienia ludem w dziejach barbarzyńskiej Europy.

Nie ma żadnej przesady w stwierdzeniu, że rolę jaką Celtowie odegrali w historii Europy była ogromna. Ich mniej lub bardziej wyraźne ślady w postaci nazw

miast, rzek, gór czy charakterystycznych wytworów kultury materialnej, odnaleźć można na ogromnych obszarach od Półwyspu Iberyjskiego i Wysp Brytyjskich na południu i zachodzie po Kotlinę Karpacką na wschodzie, a nawet na terenach leżących na północny-wschód od Łuku Karpat. Celtowie utworzyli swoje państwa także w północnej Italii, w Macedonii, a nawet na terenie Azji Mniejszej, wokół dzisiejszej stolicy Turcji - Ankarę. Przez niemal trzy wieki ci nieustraszeni wojownicy siali postrach wśród mieszkańców antycznych państw w basenie Morza Śródziemnego, a w 387 r. przed Chr. pod ciosami ich charakterystycznych długich mieczy padło nawet *wieczne miasto* - Rzym. W czasie swoich niezliczonych wędrówek Celtowie stykali się z całym

spektrum osiągnięć cywilizacyjnych wysoko rozwiniętych państw starożytnych. Ze względu na militarne podłoże większości kontaktów, rzecz by można - używa-

jąc współczesnego języka - że głównie za pomocą mieczy zdobywali odpowiednie *know-how*. Powracając na swoje własne tereny lub kolonizując nowe, które odta-

Wojownicy Celtowie już samym swym wyglądem odstraszaali wrogów

stawały się "celtyckie", tworząc przetwarzali wzorce antyczne, nierzadko wzbogacając je o własne, oryginalne rozwiązania. Zjawisko to obejmowało zarówno roz-

maite zagadnienia z zakresu kultury materialnej jak i duchowej. W ten sposób wykształciła się niezwykła sztuka celtycka, która w odróżnieniu od realistycznej sztuki

greckiej czy rzymskiej posługiwała się abstrakcyjną symboliką do wyrażenia ukrytych treści mistycznych. Od przedstawicieli cywilizacji antyku Celtowie przejęli umiejętność stosowania pisma, posługując się - zależnie od regionu - alfabetami: greckim, łańskim lub fenickim. Tą samą drogą Celtowie opanowali umiejętność wytopu żelaza i wykorzystywania go na skalę masową. Mało kto zdaje sobie sprawę, że podstawowe narzędzia żelazne rozpozszechnione przez ten lud przeszło 2 tysiące lat temu, jak np. młotek, nożyce czy pilnik, przetrwały w niezmienionej formie do XIX w. Do oryginalnych wynalazków celtyckich należą na przykład naczynia klepkowe, przede wszystkim stossowana do dzisiaj beczka oraz szereg elementów odzieży, z których wywodzą się współczesne spodnie, buty i odzież wełniana.

Poczynając od II w. przed Chr. epoka hegemonii celtyckiej w Europie powoli zbliżała się ku końcowi. Napór rosnącego w potęgę Rzymu od południa i ekspandujących plemion germańskich od północy doprowadził w ciągu ostatniego stulecia przed Chr. do upadku cywilizacji i niezależności politycznej większości plemion celtyckich. W sposób nieprzerwany ich kultura rozwijać się mogła jedynie na obrzeżach ich dawnego świata, głównie w Irlandii. Na tym jednak nie zakończyła się historyczna rola Celtów, którzy we wczesnym średniowieczu odegrali kluczową rolę w kształtowaniu chrześcijańskich korzeni Europy.

Specyficzną cechą wielu z najciekawszych odkryć w historii archeologii jest rola przypadku. To właśnie przypadek sprawił, że Pełczyska - nazwa niewielkiej miejscowości na Pomorzaniu - na trwałe wpisała się w poczet najważniejszych stanowisk archeologicznych na terenie naszego kraju.

Zapewne mało który mieszkaniec Pełczysk zdaje sobie sprawę, że historia odkryć archeologicznych w jego rodzinnej miejscowości liczy sobie już 66 lat. Wiosną 1938 roku, robotnicy sadzący drzewka owocowe w sadzie ówczesnego właściciela majątku p. Libiszewskiego natrafili na dwa naczynia brązowe oraz żelazne elementy uzbrojenia z I poł. I w. po Chr. Naczynia wykonane na terenie Cesarstwa Rzymskiego, w starożytności stanowiły przedmioty cenne, które prawdopodobnie należały do wyposażenia grobu kogoś znacznego. Próbę wyjaśnienia te-

Bractwo Lugiów szykuje się do walki. Twarz Daniela Szydłaka z Zakopanego, zgodnie z celtycką tradycją, pokrywana jest farbą i za chwilę zmieni się ze spokojnej w wojowniczą.

fot. Maciej Urbanowski

Gazeta Biskupińska. Adres redakcji: Biskupin, półwysep, tel. (052) 30-25-280;

Wydawca: Wydawnictwo Dominika Księskiego "Wulkan", Pałuki, pismo lokalne, Żnin, pl. Wolności 7;

Redaktor naczelny: Dominik Księski;

Anioł Stróż: Aleksandra Chowaniec;

Reportrzy: Sara Matuszewska, Maciej Urbanowski, Jacek Mielcarzewicz, Ala Dużyk-Witkowska.;

Skład i łamanie: Ewa Pawlicka; Korekta: Zbigniew Meller;

Opracowanie graficzne: Leszek Małak.